

FŐVÁROSI ÍTÉLTÁBLA POLGÁRI KOLLÉGIUMA

Ajánlás*

az egyéni cég jogalanyisága tárgyában

- I. Az egyéni cég önálló, az egyéni vállalkozó jogalanyiságától eltérő jogalanyisággal nem rendelkezik. Az egyéni cég a cégbejegyzéstől függetlenül azonos az egyéni vállalkozást folytató természetes személlyel, jogképessége is csak a vállalkozó természetes személynek van.
- II. Az egyéni vállalkozó cégjegyzékbe történő felvétele regisztratív aktus, ami a jogalanyiságot, jogképességet nem érinti, csupán az egyéni vállalkozó üzleti lehetőségeit bővíti - egyebek közt – a cégnév használata és az átalakulás megengedettsége kapcsán.
- III. A polgári peres eljárásokban félként az egyéni vállalkozó természetes személy szerepel, ha azonban cégjegyzéki felvételt is nyert, az egyéni cég cégnevét is fel kell tüntetni, utalva arra, hogy azonos személyről van szó. Ennek elmulasztása idézés kibocsátása nélküli elutasítás [Pp.130.§ (1) bek. e.) pontja] alapjául nem szolgálhat, a fogyatékoság hiánypótlással szüntethető meg. A fentiek szem elől tévesztése az elsőfokú eljárás lényeges eljárási szabálysértésének nem minősül, illetve a Pp. 157. § a.) pontjával összefüggő Pp. 251. § (1) bek. szerinti permegszüntetést nem alapoz meg.

I n d o k o l á s

A bírói gyakorlatban kérdésessé vált, hogy az egyéni cég rendelkezik-e az egyéni vállalkozótól elkülönült önálló jogalanyisággal, s mint ilyen, a polgári peres és nemperes eljárások alanyává válhat-e.

A jogalanyiság fogalmát a Ptk. nem definiálja, a jogirodalomban azonban ennek meghatározása általánosan ismert és elfogadott. A jogalany olyan személy, akit jogviszony szereplőjeként jogok illethetnek és kötelezettségek terhelhetnek.

A polgári jog által szabályozott aruviszonyok, vagyoni jellegű jogviszonyok, illetve a kapcsolódó személyiségi joggal érintkező viszonyok alanyai azok a személyek, *akiket a polgári jog szabályai szerint jogok illethetnek és kötelezettségek terhelhetnek, azaz jogképesek.*

A Ptk. (1959. évi IV. törvény) 8. § (1) bekezdésében kinyilvánítja, hogy a Magyar Köztársaságban minden ember jogképes: jogai és kötelességei lehetnek. 28. § (1) bekezdésében kimondja, hogy az állam – mint a vagyoni viszonyok alanya – jogi személy. A 28. § (2) bek. értelmében *az erre irányadó szabályok*

*A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 1/2005.(V.9.) számú határozatával elfogadva.

szerint jogi személyek az állami, önkormányzati, gazdasági, társadalmi és más egyéb szervezetek. Ez utóbbi szabály úgy értendő, hogy a felsorolt szervezetek a Ptk. utalása alapján a rájuk irányadó anyagi jogi (ágazati) jogszabályok előírásai szerint nyerik el jogi személyiségüket. Amely szervezetet tehát a Ptk. kifejezetten nem ruház fel jogi személyiséggel, attól függően kap jogi személy minőséget, hogy speciális, ágazati jogszabálya ezt a konkrét felhatalmazást számára megadja, vagy sem. A felhatalmazás a jogi személyiség megadásánál szűkebb körű is lehet.

A Ptk. 28. § (3) bekezdése a jogi személy általános jogképességét deklarálja. A jogi személy jogképes, s ha jogszabály eltérően nem rendelkezik, jogképessége kiterjed mindazokra a jogokra kötelezettségekre, amelyek jellegüknél fogva nem csupán az emberhez fűződhetnek. Általános jogképesség alól csak két kivétel van, a jellegénél fogva csak emberhez fűződő jogviszonyok, és ha adott jogviszony tekintetében jogszabály az általános jogképesség alól kivételt tesz (például az adott jogviszonyban csak meghatározott társasági formájú, vagy vagyoni mértékkel rendelkező jogi személy szerepelhet stb.) Megállapítható tehát, hogy a polgári jogi jogalanyok köre a Ptk. 28. § szerint az ember, az állam és a jogi személyek. A Ptk. 1. § (1) bekezdésében azonban a polgári jogi jogalanyok tágabb felsorolását adja azzal, hogy kimondja „Ez a törvény az állampolgárok, valamint az állami, önkormányzati, gazdasági és társadalmi szervezetek, *továbbá más személyek* vagyoni és egyes személyi viszonyait szabályozza.”

A jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek is lehetnek jogalanyok, amennyiben jogalanyiságukat a jogalkotó elismeri. A Ptk. 1. § (1) bekezdésének szövege jelzi, hogy a polgári jogi jogalanyok kategóriája szélesebb, mint a 28. §-ban meghatározott kör. A jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogainak, kötelezettségeinek terjedelme azonban nem általános, hanem konkrét. *A jogi személyek [Ptk. 28. § (3) bekezdésében deklarált] abszolút jogképességével szemben ezeket a szervezeteket általában nem illetik jogok és kötelezettségek, kivéve mégis azon – pontosan körülírt – jogviszonyokat, amelyekre nézve külön, kifejezett jogszabályi felhatalmazás alapján mégis megkapják a jogalanyiságot.*

A jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek vonatkozásában a jogi szabályozás technikája megfordul: míg a jogi személyek általános, abszolút jogképességét nyilvánítja ki a törvény, s csak az ezalóli kivételek igényelnek külön normatív szabályozást, addig *a jogi személyiség nélküli szervezetek tekintetében a jogképesség hiánya a főszabály, és azok a jogviszonyok kapnak taxatív jogszabályi felsorolást, amelyekben mégis, kivételképpen jogalanyiságot nyernek e szerveződések.*

A polgári eljárásjogi értelemben vett jogalanyiság alatt azt értjük, hogy valamely személy a polgári peres és nemperes eljárásokban félként szerepelhet, azaz pert (eljárást) kezdeményezhet, illetve ellene ilyen peres vagy nemperes eljárás indítható. A más szóval perképességnek is nevezett polgári eljárásjogi jogalanyiság alapvető szabályát a Pp. 48. § adja meg: „A perben fél az lehet (perbeli jogképesség), akit a polgári jog szabályai szerint jogok illelhetnek és kötelezettségek terhelhetnek.” Ebből következik, hogy a jogképesség (illetve annak eljárásjogi vetülete: a perképesség) fő szabályként mindig a polgári jog (és nem az eljárásjog) felhatalmazásától függ, perképességgel általában olyan

személy rendelkezik, akit / amelyet az anyagi jogi szabályok erre felhatalmaznak, és a perképesség (eljárásjogi jogalanyiség) terjedelme is az anyagi jogi normák előírásain múlik.

Erre tekintettel az 1997. évi CXLV. törvény (a Ctv.) mint eljárási törvény nem tartozik abba a körbe, amely a polgári jogi jogalanyiséggal ruházhatja fel a cégjegyzékbe bejegyzett (bejegyezhető) gazdálkodó szervezeteket, vállalkozókat. Erre az adott gazdálkodó szervezetet szabályozó ágazati anyagi jogi jogszabály hivatott. A Ctv. 1. § (2) bekezdése ugyan valóban kimondja, hogy „A cég cégneve alatt szerezhethet jogokat és vállalhat kötelezettségeket”, ez azonban nem jelent egyet azzal, hogy minden cégjegyzékbe bejegyzett vállalkozó egyúttal teljes jogalanyiséget nyer, ugyanis ezt kizárólag a rá vonatkozó anyagi jogi szabály határozhatja meg. A Ctv. fenti rendelkezéséből csak az következik, hogy a cégjegyzékbe bejegyzett vállalkozó üzleti kapcsolataiban a cégjegyzékben feltüntetett cégneven jogosult és kötelezett eljárni, vagyis e regisztrált nevet kell használnia a piaci forgalomban. Ez az előírás az azonosítást, a cégvalódiság követelményét és egyúttal a forgalombiztonsági érdeket szolgálja.

Az egyéni vállalkozó – aki az egyéni vállalkozási tevékenységet folytató magánszemély – mint ember, a Ptk. 8. § (1) bekezdése értelmében jogképes, s egyúttal a Pp. 48. § értelmében ennek megfelelő általános perképességgel is rendelkezik. A cégjegyzékbe bejegyzést nyert egyéni vállalkozó, az egyéni cég ezzel szemben az Evt. 15. § (2) bekezdése értelmében jogi személlyé nem válik, noha cégneve ezen időponttól megváltozik. Az egyéni vállalkozóra (egyéni cégre) irányadó anyagi jogi szabály, az Evt. 15. § és 15/A. § szerint az egyéni vállalkozó a cégbejegyzést követően

- egyéni cégnek nevezendő, a Ctv. 1. § (1) bekezdése szerint cégjegyzékbe bejegyzett nevét kell üzleti kapcsolataiban használnia, az Evt. 12/A. § szerint pedig a cégjegyzékbe bejegyzett névhasználathoz az is hozzátartozik, hogy az „egyéni cég” megnevezést vagy annak „e.c.” rövidítését aláírása mellett köteles feltüntetni.
- jogi személyiséget nem kap
- egyszemélyes kft.-vé vagy egyszemélyes rt.-vé alakulhat át a Gt. szabályainak megfelelő alkalmazásával, s ennek során (az átalakulási folyamatban) egyszerűsített mérleget kell készítenie.

E felhatalmazások között nincs szó a polgári jogi jogalanyiség lényeges elemeiről: szerzési képességről, tulajdoni jogi vagy kötelmi jogi jogalanyiségről, eljárásjogi jogképeségről. Ugyanakkor a Ptk. 685. § c.) pontja a gazdálkodó szervezet meghatározásánál csak az egyéni vállalkozót nevezi meg a többi gazdálkodó szervezettel együtt, az egyéni cégről nem ejt szót. Az egyéni vállalkozó (és az egyéni cég) a társas vállalkozások adójogi szabályai alá nem tartozik, az egyéni cég annak ellenére sem, hogy a cégjegyzékben szerepel. Az adóügyi szabályok nem tesznek minőségi különbséget az egyéni vállalkozó és a cégjegyzékbe bejegyzett egyéni vállalkozó (egyéni cég) között, adóalanyiség szempontjából ugyanazon magánszemély tevékenységéből eredő jövedelem adóelvonását célzó szabályok irányadóak rá.

Figyelembe véve az egyéni cégre vonatkozó külön anyagi jogi előírást, arra a megállapításra juthatunk, hogy az „egyéni cég” jogi személyiség hiányában általános jogképeséggel, de konkrét jogviszonyok tekintetében, az erre szóló

külön felhatalmazás hiányában a nem jogi személy jogalanyok csökevényes, relatív jogképességével sem rendelkezik. Az egyéni cég – az átalakulási lehetőség ellenére – sem jelent mást, mint egy - a cégjegyzékben, az átláthatóság érdekében regisztrált - egyéni vállalkozási tevékenységet folytató természetes személyt, aki csak e minőségében, a Ptk. 8. § által deklaráltan rendelkezik jogképességgel, s e jogalanyiság természetes személy voltához kötődik, függetlenül attól, hogy éppen szerepel a cégjegyzékben, vagy nem.

A Pp. 50. § (1) bekezdése értelmében a felek perbeli jog- és cselekvőképességét a bíróság az eljárás bármely szakaszában hivatalból vizsgálja, ezt kell tennie az egyéni cég által vagy ellen indított polgári peres vagy nemperes eljárásokban is. A fentiek ismeretében azonban e vizsgálat során nem juthat arra a következtetésre, hogy az egyéni cég – jogalanyisága nem lévén – felperesi / alperesi, illetve kérelmezetti / kérelmezői pozícióban az eljárás részese nem lehet. Az egyéni cég által (e néven) benyújtott keresetlevelet jogképesség hiánya miatt a Pp. 130. § (1) bek. e.) pontjára hivatkozással elutasítani azért nem helyes, mert az egyéni cég egyet jelent a cégjegyzékbe bejegyzett, egyéni vállalkozói tevékenységet folytató természetes személlyel, aki – bár a cégregisztrációt követően köteles is használni cégjegyzékbe bejegyzett nevét – mint természetes személy bír polgári jogi és polgári eljárásjogi jogképességgel, és csak a vállalkozói tevékenységet folytató természetes személy rendelkezik jogalanyisággal, így félként csak ő szerepelhet. Tekintettel azonban arra, hogy a cégjegyzékbe bekerült egyéni vállalkozó az Evt. 12/A. § és a Ctv. 1. § (1) bek. értelmében jogosult, sőt köteles – mindaddig, amíg bejegyzett állapota fennáll – az „egyéni cég”, („e.c.”) megjelölést, illetve cégnevét (azaz kereskedelmi nevét) használni, a peres (nemperes) eljárásokban a természetes személy neve mellett e cégnevet is fel kell tüntetnie.

Ezt a bírósági eljárásokban, az azok folyamán hozott határozatok megszüvegezésénél is szem előtt kell tartani, annak érdekében, hogy e határozatok végrehajthatóak legyenek. Az egyéni cég és a vele azonos vállalkozó természetes személy azonosságának a bírósági határozatból egyértelműen ki kell tűnnie, ez azonban nem jogképesség, hanem a határozat technikai megszüvegezésének kérdése. Az eljáró bírónak ezért az egyéni cégment bejegyzett természetes személyt kell felperesként (alperesként) szerepeltetnie a bírósági határozatban, a természetes személy neve mellett azonban (tekintve, hogy a már hivatkozott cégjogi szabály szerint a cégnév használata a cég fennállása alatt, a cégnévbe bejegyzett módon kötelező) meg kell jelölni az egyéni vállalkozást működtető természetes személy cégnevét is, világossá téve ugyanakkor, hogy egyazon személyről van szó.

Amennyiben ez az elsőfokú eljárásban elmarad, a fellebbezési eljárásban pusztán ezekből nincs helye az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezésének. Nem lényeges eljárási szabálysértésről, csupán egy viszonylag könnyen korrigálható hiányosságról van szó, amelynek mögöttes polgári jogi tartalma éppen az, hogy ugyanazon jogalany kétféle – jogszerű – elnevezéséből csak az egyiket tartalmazza a határozat. Ez a fogyatékoság a másodfokú eljárás során helyrehozható; ha pedig az elsőfokú eljárásban eljáró bíró észleli a fél keresetlevele, ellenkérelme stb. kapcsán a pontatlan névhasználatot, hiánypótlást követően, vagy a per folyamán a fél megnyilatkozatása alapján az egyéni vállalkozó helyes elnevezése a periratokban rögzíthető.

Az egyéni vállalkozó természetes személy fél halála (akár cégjegyzékbe bejegyzett, akár nem) a jogalany azonossága folytán a per félbeszakadását okozza. Ugyanakkor azonban az egyéni vállalkozónak a pertartam alatti cégbejegyzése (egyéni céggé válása), vagy az egyéni cég minőségben (is) indított per folyamán bekövetkezett (nem átalakulás miatti) cégjegyzéki törlése félbeszakadást nem idéz elő, tekintve, hogy a peres fél jogalanyisága változatlan. A majdani határozat végrehajthatósága érdekében azonban szükség van az eltérő névhasználat miatt a személyazonosság végzéssel történő megállapítására. Előfordulhat az is, hogy a jogerős határozatban még csak egyéni vállalkozóként szerepelt, marasztalt peres fél utóbb, már a végrehajtás tartama alatt nyer bejegyzést a cégjegyzékbe. Ilyenkor a végrehajtnak be kell terjesztenie a perbírósághoz az iratokat, s a bíróság végzéssel fogja megállapítani a cégnyilvántartási adatokra figyelemmel az adós egyéni vállalkozó, és az egyéni cég azonosságát. (Ez az eljárás követendő akkor is, ha a perbíróság az egyéni vállalkozó peres fél cégnevének feltüntetését határozatában elmulasztotta, vagy ha a cégnevét szerepeltette, a természetes személy megjelölése nélkül.) Amennyiben az egyéni cég a peres eljárás alatt egyszemélyes társasággá (kft.-vé, vagy rt.-vé) átalakul, a jogutód társaság a természetes személy fél helyett a Pp. 61-62. § értelmében perbe léphet, vagy perbe vonható. Tekintve, hogy a korlátozott felelősségi formájú egyszemélyes társasággá „átalakult” korlátlanul felelős természetes személy (egyéni cég) eredeti felelőssége a jogutód fizetéseképtelensége esetén mögöttesen még 5 évig fennáll, az sem kifogásolható, ha a jogutód kft. vagy rt. a természetes személy (egyéni cég) mellett pertársként lép (vonják) perbe.